

SLUTRAPPORT

Projektledarens slutrapport till beställaren

Mera Tall Värmland

2024-08-30

Projektbeställare

Linda Jakobsson

Projektledare

Erik Lööf

Gunnar Botström

Styrgrupp

Linda Jakobsson – Skogsstyrelsen

Michael Larsson – StoraEnso

Kajsa Lander – Mellanskog

Henrik Emilsson – Svenska kyrkan

Per Mellström – Kopparfors

Jonas Nilsson – Hilmer Andersson AB

Magnus Andreasson – Borgvik Skog AB

Pär Skinnargård – Nykvist Skogs AB

Magnus Nystrand – Länsstyrelsen Värmland

Anders Olsson – Jägareförbundet

Erik Forsberg – LRF

Henrik Tågmark - Jägarnas Riksförbund

Sammanfattning

Mera Tall Värmland startade år 2022 som ett samverkansprojekt mellan Skogsstyrelsen och den lokala skogsnäringen med finansiering i 2,5år. En projektledare anställdes på heltid av Skogsstyrelsen.

Projektets huvudmål, att skapa Mera Tall områden inom varje ÄFO i Värmland nådes ej trots initialt stort intresse och intensivt arbete av den ursprungliga projektledaren. Vid styrgruppsmötet den 18 december 2023 informerade projektledaren styrgruppen om att det var svårt att få igång lokala Mera Tall områden och föreslog att projektet helt skulle fokusera på kunskapsmålen och släppa målet om att få igång Mera Tall områden i Värmland. Styrgruppen godkände avvikelsen från planen. Projektet arrangerade egna skogsträffar vilka lockade ca 100 deltagare där till kan läggas alla skogsdagar och skogsträffar projektets samarbetspartners arrangerat och bjudit in projektet att informera om Mera Tall eller hålla föredrag om ståndortsanpassning och foderskapande åtgärder. Några minnesvärda citat vi bär med oss från dessa skogsträffar: ”En sån här träff skulle ni haft för 30år sedan då hade jag haft bättre tall gallringar och ungskogar idag” och ”intressant och lärorik dag, kommer ni ha fler. Känner fler som borde varit med idag”. Projektet har även deltagit vid flera mässor tex Södra Viken dagen och Skogsmaskindagarna i Karlskoga en grov uppskattning är att projektet nått och förmedlat information till minst 3 000 deltagare.

Under projektets två första år jobbade den dåvarande projektledaren intensivt med att informera ÄFO, ÅSO Värmland om projektet och arbetssättet Mera Tall. Projektledaren har även deltagit vid skogsdagar arrangerade av andra skogliga aktörer och spridit information om projektet Mera Tall.

Projektet avslutades med en exkursion om ståndortsanpassat skogsbruk och foderskapande åtgärder för projektets styrgruppsmedlemmar. Exkursionen genomfördes på fastigheten Forshaga Hällekilstorp 1:5 som ägs av Stiftelsen Naemi Söderlindhs Skogsvårdsfond. Här har projektet satt upp referenshägn för att synliggöra betestrycket från vilda hjordjur. De flesta av projektets samarbetspartners var representerade vid exkursionen. Även tidningen Skogseko deltog och kommer skriva en artikel om projektet Mera Tall Värmland.

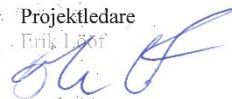
Vid årsskiftet slutade den ursprungliga projektledaren sin anställning hos Skogsstyrelsen och heltidstjänsten delades till två halvtidstjänster som bemannades av två skogskonsulenter. Dessa har under våren arbetat med kunskapsmålet och bjudit in till flera skogsträffar för både skogsägare och virkesköpare/skogligarådgivare.

Vid framtagande av Länsstyrelsens regionala riktlinjer för klövsvilt i Värmland har arbetssättet Mera Tall integrerats. Tack vare projektet är Skogsstyrelsen nu inbjuden som adjungerad medlem av viltförvaltningsdelegationen (VFD) i Värmland.

Rapporten fastställd 2024-11-04
Distriktschef
Linda Jakobsson

Projektledare
Erik Löf

Innehåll

1	Bakomliggande behov	7
1.1	Bakgrund	7
1.2	Nulägesbeskrivning Värmland	8
2	Erfarenheter från projektarbetet	10
3	Mål	10
3.1	Effektmål	10
3.2	Projekt mål	11
3.3	Leveranser	12
3.4	Projektets fokus	14
4	Tidplan	14
5	Finansiering och budget	15
5.1	Finansiering	15
5.2	Budget och utfall	16
6	Förutsättningar	17
7	Avgränsningar	18
8	Mottagare av resultat	18
9	Projektorganisation och resurser	19
9.1	Organisation och mötesformer	19
10	Projektets risker	21
	Erfarenheter från projektarbetet	22
11	Bilagor och referenser	23

Definitioner

Ord/förkortning	Förklaring
AG / SG	Arbetsgrupp / Styrgrupp
JVU	Jakt- och viltvårdsuppdraget (tidigare Allmänna uppdraget) som Svenska Jägareförbundet driver.
Pilotområde	Mera Talls första operativa projekt inom ett ÄFO i Uppvidinge, Kronobergs län. ^{1,2}
PL	Projektledare
RASE	Sammanfattande namn för de betesbegärliga trädslagen rönn, asp, sälg och ek. Arterna är även viktigt för den biologiska mångfalden.
Skoglig rådgivare	Samtliga personer som ger råd till privata markägare. Inspektorer, virkesköpare samt övriga skogliga tjänstemän som har kontakt med privata markägare.
ÄBIN	ÄBIN är en kvalitetssäkrad inventeringsmetod för att inventera viltskador i ungskog. Skogsstyrelsen presenterar också årligen foderprognoser för att underlätta planering i viltförvaltningen. Metoderna vilar på vetenskapliga grunder och utvecklas kontinuerligt för att resultatet ska ha en god kvalitet och användbarhet
ÄFO	All mark i Sverige där det finns älg är indelade i älgförvaltningsområden (ÄFO). Ett älgförvaltningsområde ska i huvudsak omfatta en avgränsad älgstam och ska så långt det är möjligt vara sammanhängande.
ÄFG	I varje ÄFO finns det en älgförvaltningsgrupp (ÄFG). En älgförvaltningsgrupp består av sex personer, varav tre är utsedda som markägarrepresentanter och tre jägarrepresentanter. I fjällänen ersätter en företrädare för rennäringen en av jägarrepresentanterna, efter förslag från Sametinget.
Älgförvaltning	I januari 2012 infördes nuvarande älgförvaltningssystem. Huvudsyftet är att skapa en lokalt förankrad och ekosystembaserad förvaltning för att förbättra förutsättningarna för en älgstam med hög kvalitet som är i balans med foderresurserna. Länsstyrelsen i respektive län beslutar om indelning av älgförvaltningsområden (ÄFO).
Älghultsmetoden	Lokal inventering av betestrycket som utförs av jägare/markägare i samband med spillningsinventeringen. Älghultsmetoden är inte en kvalitetssäkrad metod.
Älgobs	Inventeringsmetod som sträcker sig från de första 7 jakt dagarna under älgjaktens första 30 kalenderdagar.
ÄFP	Älgförvaltningsgrupp ska ta fram en älgförvaltningsplan (ÄFP) för en period om tre år, planen kan vid behov också revideras inom perioden. Planen ska godkännas av länsstyrelsen.
ÄSO	Älgskötselområden (ÄSO) är en frivillig sammanslutning och kan därmed vara olika strukturerade. Det skall dock finnas en styrelse eller motsvarande och skall efter samråd med ÄFG, berörda markägare och jakträttshavare, ta fram en älgskötselplan. Älgskötselområdena har en nyckelroll i förvaltningen och ska vara den adaptiva förvaltningens grundstenar. Det är i dessa områden som man har viktig kunskap om lokala förhållanden för att förebygga skador på skog, i jordbruket och i trafiken.

ÄJO	Älgjakten får bedrivas inom registrerade älgjaktområden (ÄJO), licensområde (LIC) och älgskötselområde (ÄSO). Jakt efter älgkalv kan även bedrivas om en fastighet inte är registrerad, benämnd oregistrerad mark, under en kort jakttid som Länsstyrelsen beslutar. Licensområde får en årlig älgutdelning som beslutas av Länsstyrelsen efter förslag från Älgförvaltningsgruppen. Inom älgskötsel område jagas älg enligt en älgskötselplan som tas fram av älgskötselområde, granskas och tillstyrks av älgförvaltningsgrupp och fastställs av Länsstyrelsen efter granskning.
Älgjaktlag	Sammanlutning av jakträttshavare som jagar tillsammans i ett älgjaktlag. Ett älgjaktlag kan jaga i ett eget älgjaktområde, ofta licensområde, eller ingå i en samverkan mellan jaktlag i ett större licensområde eller älgskötselområde.
Avskjutningsstatistik	Avskjutningsstatistik samlas in för samtliga älgar som fålls i älgjakten. Datat används vid uppföljning och beräkning av kommande års avskjutning tillsammans med andra inventeringsmetoder. Avskjutningsstatistik, älgobs, spillningsinventering och slaktvikter på kalv är de basmetoder som särskilt pekats ut av SLU för beräkning av älgstammens täthet, kvalitet och sammansättning.
Skydds jakt	Beviljandet av skydds jakt är ett undantag från de allmänna bestämmelserna om att alla vilda däggdjur och fåglar är fredade. Skydds jakt kan till exempel beviljas för att förhindra allvarlig skada.
Avlysnings jakt	Avlysnings jakt är en modell inom ett ÄSO där man i inledningen av säsongen delar ut älgar till ingående jaktlag men efter ett visst datum får alla jaktlag, inom samma ÄSO, skjuta utifrån den kvarvarande kvoten enligt deras ÄSO-plan. Systemet är mest vanligt i ÄSO med bolagsdominans.
Markägargruppen	Markägargruppen är en del av viltförvaltningsdelegationen i länet. Där samlas representanter för markägarsidan och jobbar gemensamt med frågor som skall beredas för VFD.

1 Bakomliggande behov

1.1 Bakgrund

Under flera år har andelen marker lämpade för barrblandskog och bättre tallmarker i södra och mellersta delen av Sverige i mycket hög utsträckning föryngrats med gran. En viktig faktor till detta är att det på många håll råder en obalans mellan storleken på hjortstammarna och mängden tillgängligt foder. Detta leder till omfattande skador på tallungskog och svårigheter att få upp tall av god kvalitet. Hjortdjurens bete påverkar även tillväxttakt och i förlängningen även trädslagsval om betet är omfattande. Den minskande arealen tallungskog i kombination med att ljusa tall- och barrblandskogar har ersatts av mörka granskogar med mindre andel viltfoder har ökat betetrycket ytterligare på de marker som ändå föryngras med tall.

De senaste åren har av olika orsaker även annat viltfoder, så som RASE (rönn, asp, sälk och ek), i våra ungskogar minskat. Betetrycket på de stammar som finns i ungskogen blir stort och få individer växer upp till träd. Detta kommer på sikt få konsekvenser för den biologiska mångfalden och på mängden tillgängligt viltfoder.

I ett succesivt förändrat klimat där återkommande torra likt den vi hade år 2018 förväntas bli mer vanligt finns ett behov av att ställa om och anpassa våra skogar och vårt skogsbruk till att bli mer robusta och mindre känsliga. På sikt kan därför tallen var bättre lämpad på fler marker än den är i dag då den tål torra bättre. Vi märker även av att gran på torra marker är mer utsatta för andra typer av skador exempelvis granbarkborre. För att skapa mer tåliga och robusta skogar behöver man öka variationen i skogen mer, samt att alltid sträva efter ståndortsanpassning, d.v.s. använda det trädslag som utnyttjar markens produktionsförmåga bäst.

Den rådande situationen med ett för högt viltbetetryck i förhållande till mängden tillgängligt foder är negativ för både god skogsproduktion och för den biologiska mångfalden. Även viltet påverkas negativt av den höga konkurrensen med låga slaktvikter på kalv och ökad risk för sjukdomar. Erfarenheter från tidigare har visat på att det går att nå långt genom att berörda parter samverkar. Mera Tall i Uppvidinge^{1,2} under åren 2010 – 2015 är ett sådant exempel. Där samlades skogsbruket, markägare och jägare för att tillsammans diskutera och lyfta frågan med betesskador och tillgången på viltfoder. Efter några år lyckades man på frivillig väg och med gemensamma ansträngningar att få bättre balans mellan foder och vilt. Markägarna vågade tro på att det går att föryngra med tall på marker där det är lämpligt.

1.2 Nulägesbeskrivning Värmland

ÄBIN resultaten för Värmland visar att vi även här har skador som ligger långt över älgförvaltningens skogliga mål på max fem procent årsskada, på många håll är även trenden att skadorna ökar. ÄBIN visar dessutom på att ståndortanpassningen inte är tillräckligt god vilket betyder att det på flera håll föryngras med gran på marker som är bättre lämpade för tall. Även statusen för RASE i ungskogen är dålig även om trenden för just RASE är positiv. Det finns stora vinster för markägare, skogsbruk och jägare att gemensamt arbeta för att vända trenden. Länet är inte enhetligt, markägarstrukturen och markförhållandena skiljer sig åt beroende på var i länet du befinner dig. Vi har livskraftiga stammar av älg och rådjur över hela länet, dovhjort finns i framför allt de sydöstra delarna av länet och kronhjortstammens status är starkare än den tidigare varit. Varje art har sin nisch men ju fler som ska konkurrera om de överlappande födoresurserna desto hårdare konkurrens blir det och desto större skador riskerar det att bli på ungskogen.

I den senaste ÄBIN rapporten från år 2024 anas en svagt positiv trend vad gäller ökad tall andel på både mager mark och mellanmark. Dock är nivåerna fortsatt allt för låga jämfört med målsättningen. Årsskadorna¹ på tallstammar i ungskog ligger stilla på ca 15 procent vilket de gjort sedan år 2016 med mindre variationer år från år. Andelen årsskadade tallar är i intervallet 10-20 procent vilket innebär en svår skadenivå. Andelen tall på mager mark ligger på ca 70 procent, målsättningen är 80 procent.

¹ En årsskada är en viltskada som tillkommit under perioden mellan föregående vegetationsperiods start fram till vinterns slut när växtligheten åter tar fart.

Medelvärdet för andelen oskadade² tallar är 47 procent för de tre senaste inventeringarna. Vid den senaste inventeringen 2024 var andelen oskadade tallar 52 procent. Viltskador har ackumulerats under flera år. Målet är att minst 85 procent av ÄBIN inventerade tallstammar ska vara oskadade av vilt.

För RASE är läget positivt, för första gången når RASE gynnsam konkurrensstatus. Vid senaste inventering år 2024 låg andelen på 10 procent. Medelvärdet för de tre senaste inventeringarna är åtta procent och trenden är tydligt ökande från fem procent under åren 2017–2018. Förekomsten av RASE ligger vid den senaste inventeringen på 46 procent. Medelvärdet för de tre senaste inventeringarna ligger på 39 procent.

²Oskadad tall är tallstammar som vare sig har en viltskada från det senaste året eller en viltskada från tidigare år.

2 Erfarenheter från projektarbetet

3 Mål

3.1 Effektmål

Det övergripande effektmålet för arbets sättet Mera Tall är att nå en god balans mellan skog och klövvilt. God balans mellan skog och vilt nås när årsskadorna på tallar mellan en till fyra meter är max fem procent samtidigt som ståndortsanpassningen är god. Målet ska nås genom ökad ståndortsanpassning där tallmarker föryngras med tall, ökad andel av mellanmarker som föryngras med större inblandning av tall och genom att avskjutningen av klövvilt anpassas till mängden foder i landskapet.

Grunden i arbetsmetoden är att samla aktörerna i skogen för dialogmöten där respektfulla samtal sker baserat på aktuell forskning och resultat från kvalitetssäkrade inventeringar. Denna kunskap kan sedan kompletteras med lokala inventeringar vilka skogsägare och jägare gemensamt bidrar till. Samtalen leder till gemensamma målbilder vilka ligger till grund för åtgärder som både skogsägare och jägare på frivillig väg kan genomföra.

Effekter på lång sikt:

- Naturligt att kunna bedriva ett ståndortsanpassat skogsbruk.
- Samförvaltning av viltstammar, det finns kopplingar mellan olika vilda hjortdjur och det är naturligt att se helheten vid förvaltning.
- Skapa robusta skogar som är rustade för den klimatförändring vi idag ser och som vi tror kommer att ha stor påverkan på våra skogar i framtiden.

Effekter på kort sikt:

- Öka andelen mager och mellanmark som föryngras med tall.
- Minska mängden betesskador på ungskog.
- Öka statusen på RASE.
- Ökad samsyn och minskade motsättningar i frågor som rör viltförvaltning och skogsskötsel.
- Ökad kunskap och insikt om föryngringsmetoder, företagsekonomiska aspekter, klimatanpassningar och foderskapande åtgärder.
- Lokal anpassning av viltstammarna i förhållande till mängden tillgänglig föda.

3.2 Projektmål

Projektmål 1 – nådes ej.

1. Skapa Mera Tall områden i länet.

Målet efter projektets slut var att det skulle finnas Mera Tall områden i varje ÄFO i Värmland.

Vid styrgruppsmötet i december år 2023 beslutade styrgruppen att projektet inte längre skulle jobba mot att skapa Mera Tall områden i länet utan enbart skulle jobba mot att öka kunskaperna hos skogsbruk och markägare, mål 2.

2. Öka kunskapsläget hos skogsbruket, jägare och markägare om ståndortsanpassning och balans mellan foder och klövvilt.

Målet var att informera alla engagerade i förvaltningsgrupperna inom alla ÄFO i Värmland om arbetet med Mera Tall dess, syfte och effektmål.

Genom rådgivningsaktiviteter som skogsträffar riktade mot skogsägare har projektet ökat kunskapsläget hos markägare om ståndortsanpassning och balans mellan foder och klövvilt. Se bilaga 1 Aktivitetslistan.

3.3 Leveranser

Under projektets gång har projektledare besökt de flesta av länets ÄFO samt fler ÄSO och informerat om projektet Mera Tall Värmland.

Under projektets gång har inga Mera Tall områden initierats.

Projektet har bjudits in och deltagit vid av skogsbruket arrangerade möten, träffar och skogs dagar samt även årsmöten. Vid dessa tillfällen har informerats om projektet och tyngd lagts på vikten av ståndortsanpassning, foderskapande åtgärder och balans mellan vilt och foder. Hur många deltagare projektet nått ut till vid dessa evenemang är svår bedömt. Men en uppskattning är åtminstone 3 000 personer.

Projektet Mera Tall har även arrangerat egna skogsträffar för skogsägare med tema minskade skogsskador och ståndortsanpassning. Vid dessa träffar har ca 100 personer deltagit.

Nedan följer en tabell med ett urval av aktiviteter projektet varit delaktigt i, den fullständiga listan finns i bilaga 1.

Aktivitet	Datum
Skogsdag med LRF Eda ”Föryngring och röjning”	2022-03-24
Älgförvaltningskonferens LST	2022-04-25
Uppstartsträff Mera Tall, Glaskogen	2022-05-04
Familjeskogsdag Mellanskog	2022-05-14
Skogsmaskindagarna Karlskoga	2022-05-20 & 2022-05-21
Mera Tall träff Vänerbygdens Möckeln	2022-05-23
Samråd VNÄ Töcksfors	2022-08-23
Markägarkväll Hilmer Andersson	2022-09-20
Skogsdag Mellanskog Munkfors	2022-10-07
Samråd Glaskogen ÄFO	2023-03-14
Samråd Vänerbygden ÄFO	2023-03-20
Onlineföreläsning BETT	2023-04-12
Älgförvaltningskonferens LST	2023-04-21
Skogsträff Vänerbygden ”vad är en skada? & ståndortsanpassning”	2023-05-03
Mässa Brunskog	2023-05-13

Aktivitet	Datum
Medverka på VFD (Viltförvaltningsdelegationen)	2023-06-01
Skogsträff Mera Tall Torsby ”Skogsskador och ståndortsanpassning”	2023-06-03
Skogsträff Mera Tall Sunne Skogsskador och ståndortsanpassning”	2023-06-10
Skogsdag LRF Sunne	2023-06-17
Skogsträff Mera Tall Eda/Charlottenberg	2023-08-26
Skogskväll LRF Sunne	2023-08-30
Föreläsning Skogskvinnorna	2023-09-30
Skogsdag LRF Säffle	2023-10-07
Mässa Mellanskog Värmdal	2023-10-25
Skogligt rådslag	2023-11-30
Foder exkursion	2024-03-06
Årsmöte Mellanskog Värmland	2024-03-07
Skogsträff Mera Tall Olsäter ”ståndortsanpassning & foderskapandeåtgärder”	2024-04-24
Älgförvaltningskonferens LST	2024-05-03
Södra Viken dagen	2024-05-04
Skogsträff Mera Tall Torsby ”ståndortsanpassning & foderskapandeåtgärder”	2024-05-17
Uppsättning referenshägn	2024-06-25
Avslutningsexkursion Mera Tall Värmland	2024-08-22
Medverka på VFD	2024-08-28
Årsmöte Gräsmarks Västra ÄSO	2024-08-29
Projektet Avslutat	2024-08-30

Aktivitetslista Mera Tall Värmland (se bilaga 1)

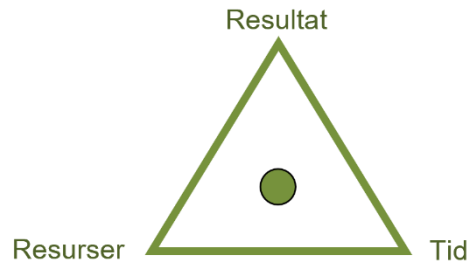
Statusrapport 2022 (se bilaga 2)

Statusrapport 2023 (se bilaga 3)

Statusrapport 2024 (se bilaga 4)

3.4 Projektets fokus

Förväntningstriangeln visar beställarens syn på den inbördes vikten eller prioriteringen mellan färdigtidpunkt, resursutnyttjande och resultat.

Projektet hade finansiering för 2,5 år. Inledningsvis arbetade en projektledare heltid och förväntningarna på samarbetspartners var att de skulle bistå med kompetens och arbete utifrån sina förutsättningar. Önskat resultat i form av effektmål var och är fortsatt svåra att se på kort sikt. Därför var det viktigare att vi inte överutnyttjade resurserna och att projektet inte pågår längre än den tiden som är beslutad.

4 Tidplan

Projektet startade 1 januari år 2022 och pågick till 30 juni år 2024. Slutrapport levererades 30 augusti till projektets medfinansiärer och deltagande organisationer. Vid varje årsskifte levererades en delrapport och projektplanen uppdaterades. Större förändringar beslutades av styrgruppen och skrevs in i projektplanen.

Vid styrgruppsmötet den 18 december år 2023 beslutade styrgruppen att projektledaren skulle fokusera helt på kunskapsmålet och släppa målet med att starta upp Mera Tall områden i Värmland.

Vid styrgruppsmötet den 11 juni år 2024 beslutade styrgruppen att gå på projektledarens förslag om slutexkursion förlagd till augusti år 2024 och att kvarvarande medel i projektet används till denna exkursion.

5 Finansiering och budget

5.1 Finansiering

Projektet samfinansierades av Skogsstyrelsen och samverkansparterna (se tabell nedan). Övriga parter har deltagit med personal och arbetstid vid olika aktiviteter inom projektet. Budgeten för projektet låg årligen på 955 000kr (se tabell nedan) Största budgetposten stod anställningen av en projektledare för ca 900 000kr årligen.

Projektets finansiering fördelades årligen enligt nedan:

Skogsstyrelsen	300 000 kr
Stora Enso skog AB	300 000 kr 150 000 kr – år 3
Karlstads Stift	100 000 kr 50 000kr – år 3
Mellanskog	100 000 kr 50 000 kr – år 3
Kopparfors skogar	50 000 kr 25 000 kr – år 3
Länsstyrelsen Värmland	30 000 kr – år 1 60 000 kr – år 2 30 000 kr – år 3
AB Hilmer Andersson	30 000 kr 15 000 kr – år 3
Nykvist skog AB	15 000 kr 7 500kr – år 3
Borgvik skog AB	10 000 kr 5 000 kr – år 3
Summa:	955 000 kr

5.2 Budget och utfall

INTÄKTER	BELOPP
Skogsstyrelsen	1 050 670 kr
Extern Finansiering	1 576 004 kr
TOTALT	2 626 674kr
UTGIFTER	
Löner	-2 544 772 kr
Resor	-25 985 kr
Övriga omkostnader	-57 916 kr
TOTALT	-2 628 674 kr
RESULTAT	-2 000kr

När rapporten skrevs hade fortfarande inte alla medfinansierare betalat det sista bidraget till projektet. Till dess att alla betalat in sina åtaganden täcker Skogsstyrelsen dessa kostnader.

Vid projektets slut den 30 augusti år 2024 var ekonomin ännu ej klar, först den 9 september år 2024 kunde projektets ekonomiska utfall redovisas när samtliga fakturor, tidrapporter och reseersättningar godkänts.

Den stora posten i budgeten har varit finansiering av projektledare, inledningsvis endast en person som anställdes av Skogsstyrelsen. Ca 900 000 kr per år. Resterande budget lades på resor och omkostnader vid träffar och möten. Projektledaren/ledarna redovisade sin tid på Värmlands distrikt, v-gren 100, projektkod 197061.

6 Förutsättningar

Skogsstyrelsen ansvarade för att utse en projektledare för projektet samt utse en ordförande för styrgruppen. Övriga intressenter bidrog med överenskommen finansiering av projektet och resurser till styrgruppen och arbetsgruppen, i form av egen arbetstid inklusive eventuella kostnader för resor. Samtliga intressenter bidrog även med resurser i form av egen personal i arbetet med att få ÄFG, älgskötselområden, licensområden och andra målgrupper att samverka kring en god balans mellan skog och vilt.

Skogsstyrelsen har och har haft flera arbeten igång vilka direkt kopplade till arbetet med minskade skogsskador och mer vitala skogar. Exempelvis rådgivningskampanjen Smart skogsbruk berörde detta och möjliggjorde flera synergier att dra nytta av genom att jobba gemensamt där det var möjligt. Exempelvis på skogs dagar, exkursioner mm. Satsningen Hållbar ökad tillväxt där Skogsstyrelsen ökade den egna kompetensen inom skogsproduktion. Här var förnygring med rätt trädslag på rätt mark en viktig del.

Det regionala och nationella skogsprogrammet tar upp frågan om balans mellan skog och vilt.

Under hösten år 2024 genomförde Skogsstyrelsen en temavecka om foderskapande åtgärder med webinarier under vecka 35. Därefter genomförs distriktsvisa exkursioner på ämnet. I Värmland hålls exkursionen den 24 september år 2024, då besöks de referenshägn Mera Tall projektet satt upp.

7 Avgränsningar

Vid projektets start fanns en tydlig avgränsning att projektet inte skulle jobba med att utbilda skogsbruket i skötselmetoder, ståndortsanpassning mm. Skogsstyrelsen hade då en pågående rådgivningskampanj, Smart – skogsbruk, där det skulle anordnas demo-ytor samt bjudas in till träffar där dessa ämnen skulle diskuteras. För att inte konkurrera med denna verksamhet skulle projektledaren inte själv arrangera större träffar/dagar där det bjöds in brett för att prata om Mera Tall och ståndortsanpassning. Rådgivningskampanjen Smart – skogsbruk avvecklades dock i förtid. Efter styrgruppsbeslutet att släppa projektmål 1 i december 2023, beslutades det att projektledaren kunde jobba vidare med kunskapsspridning om ståndortsanpassning för ökad skogsförnyring med tall samt foderskapande åtgärder.

8 Mottagare av resultat

Efter projektet driver inte Skogsstyrelsen arbetet att starta upp nya Mera Tall områden. Däremot kommer distriktets viltansvarige vara behjälplig med att svara på frågor om intresse skulle komma från något ÄFO, ÄSO, Viltvårdsområde eller liknande. Några direkta medel finns ej avsatta för detta på Skogsstyrelsen Värmlands distrikt, därför är det viktigt att engagemanget är stort i de områden där detta initieras.

Effektmålen kommer att följas upp genom ÄBIN. Skogen har lång omloppstid och ÄBIN presenteras med ett treårsmedelvärde vilket gör det svårt att se effekterna av projektet på kort sikt.

Effekterna av detta projekt kommer att komma alla intressenter i projektet till nytta men även övriga skogsbruket. Några exempel på mottagare av resultatet och som kan ha nytta av att kunna besöka de referenshägn som sats upp inom projektet är Skoglilla rådet, Viltförvaltningsdelegationen, ÄFO samt Skogsstyrelsen.

9 Projektorganisation och resurser

9.1 Organisation och mötesformer

Styrgruppen sammanträdde tre-fyra gånger per år. Styrgruppsmedlemmar borde ha mandat att besluta om den egna organisationens resurser och fördela resurser till arbetsgrupp eller aktivitet inom projektet som krävde arbetsinsats eller kompetens från respektive organisation. Det är undantag att det ingår extern representation i Skogsstyrelsens styrgrupper men det här samverkansprojektet byggde på att det fanns med externa parter både i genomförande och finansiering. Det innebär också att budget- och prioriteringsfrågor inte fullt ut låg i styrgruppens ansvar. Synpunkter från styrgruppen i fråga om budget, prioriteringar med mera vägde däremot mycket tungt inför att det skulle beslutas eller revideras. Syfte med styrgruppen:

- i samverkan bidra till styrningen
- inspel och övergripande synpunkter
- bidra med förankring i sina organisationer
- avrapporteringstillfälle
- ambassadörskap för att sprida vetskap och engagemang för projektet

Arbetsgruppen sammanträdde varannan månad för avstämningar om vad som planerades i närtid och att löpande uppdatera varandra om arbetet samt vara bollplank för projektledaren. Dessa sammanträden skede i förstahand digitalt.

Roll	Namn	Distrikt/enhet
Projektbeställare/ styrgruppsordförande	Linda Jakobsson	Skogsstyrelsen Värmland
Projektledare	Erik Löf Gunnar Botström	Skogsstyrelsen Värmland
Styrgrupp	Michael Larsson Kajsa Lander Henrik Emilsson Jonas Nilsson Per Mellström Magnus Andreasson Pär Skinnargård Magnus Nystrand Johan Stedt Erik Forsberg Henrik Tågmark	StoraEnso Mellanskog Svenska kyrkan Hilmer Andersson AB Kopparfors Borgvik Skog AB Nykvist Skogs AB Länsstyrelsen i Värmland Svenska Jägareförbundet LRF Jägarnas Riksförbund

SLUTRAPPORT – Mera Tall Värmland

Roll	Namn	Distrikt/enhet
Arbetsgrupp	Robin Hed	Stora Enso
	Henrik Svensson	Mellanskog
	Erik Forsberg	LRF
	Magnus Nystrand	Länsstyrelsen Värmland
	Johanna Johansson	Svenska kyrkan
	Vakant	Kopparfors skogar
	Jonas Nilsson	Hilmer Andersson AB
	Vakant	Nykvist Skog AB
	Magnus Andreasson	Borgvik Skog AB
	Johan Stedt	Svenska Jägareförbundet

10 Projektets risker

I projektplanen listades tänkbara risker med projektet samt åtgärder för att motverka dess. Se även avsnittet Erfarenheter från projektarbetet.

Medfinansiärer inte håller vad som lovats.

Åtgärd: Skriva avtal med alla som gått med på att finansiera.

Förlust av nyckelkompetens.

Åtgärd: Säkra god dokumentation inom projektet samt att det finns beskrivet vilka roller som ingår och vad som förväntas av dem.

Engagemang från deltagande organisationerna uteblir eller är inte i den omfattningen som förväntas.

Åtgärd: Diskutera innan uppstart vilka förväntningar som finns på de olika rollerna i projektet. Säkerställ att det finns forum att hantera eventuella justeringar och förändringar som behöver göras inom projektet. Vem fattar beslut som förändring eller avvikelse från ursprunglig plan och hur dokumenteras det.

Det uppstår konflikt mellan olika intressen inom projektet.

Åtgärd: För att undvika konflikt inom projektet är det viktigt att respekt mot varandras olika roller finns. Om konflikt uppstår ska projektledaren lyfta det till styrgruppsordförande för att få vägledning i hur situationen ska hanteras. Vid behov ska även styrgruppen involveras i att ta fram spelregler för det fortsatta arbetet.

Vid skogliga informationsträffar inom projektet har det varit svårt att få höga deltagarantal vilket varit en svaghet i projektet. Även till de skogsträffar riktade till virkesköpare och skogligarådgivare från de deltagande samarbetspartners med tema ståndortsanpassning tall visade det sig vara svårt att få anmälningar.

Åtgärd: Tydligt ansvar från styrgrupp och medfinansiärer att förankra i sina respektive organisationer att åtagandet inte bara gäller ekonomiskt stöd till projektet utan även deltagande och bidrag till att föra ut kunskap och budskap till både jägarkår och skogsägare.

Erfarenheter från projektarbetet

Genom hela projekttiden har det funnits ett gott samarbete speciellt med Länsstyrelsen och markägaregruppen inom älgförvaltningsdelegationen. Även övriga deltagande samarbetspartners har bidragit efter möjlighet och förmåga, engagemanget och intresset för projektet var dock störst de första åren.

Fördel hade varit om projektledaren inte var helt ensam inom Skogsstyrelsen det vill säga inte enbart jobba med ett projekt utan även ha andra distriktsknutna arbetsuppgifter. En sidekick på 20-30 procent arbetstid som bollplank och hjälprea hade möjligen bidragit till en tydligare tillhörighet, samarbete med rådgivningsprocessen på distriktet hade varit bra och kunnat ge många synergieffekter, speciellt kopplat till Smart skogsbruk.

Efter årsskiftet 2023-2024 när ursprunglig projektledare avslutade sin anställning hos Skogsstyrelsen har projektledarrollen delats av två skogskonsulenter på vardera halvtid inom projektet.

Trots efterfrågan vid riggning av projektet har uppstart av Mera Tall områden inte kommit till stånd. Orsak till detta är svårt att sätta fingret på men svagt eller bristande engagemang när det väl kommer till kritan kan vara en förklaring.

11 Bilagor och referenser

Bilaga	Dokumentnamn
1	Aktivitetslista
2	Statusrapport 2022
3	Statusrapport 2023
4	Statusrapport 2024

Ref.nr.	Dokumentnamn/dokumentbeskrivning
1	Mera Tall 2010-2015, Skogsstyrelsen rapport 2017/12
2	Mera Tall 2016-2019, Skogsstyrelsen rapport 2019/25

Versionshantering

Version	Datum	Ändring	Ansvarig
1.0	2024-11-04	Fastställd	Linda Jakobsson